

19. századi családnevek vizsgálata egy kétnyelvű városban

BUZGÓ Anita

1. Bevezetés

Tanulmányomban egy észak-finn város, Tornio családnévanyagát vizsgálom saját, helyszíni kutatásaim alapján. A város lakossága javarészt svéd nyelvű volt a 19. század közepéig, s az 1860-as évektől a folyamatos finn betelepülőknek köszönhetően a város lakossága kétnyelvűvé vált. A vizsgált időszakban a finn lett a szélesebb társadalmi rétegek nyelve, a svéd pedig a műveltebb rétegeké. A városvezetés feladata a svédek kezében maradt (Hederyd 1993: 181–210, 227; Teerijoki 2007: 126–149).

A vizsgált korpusz rövid bemutatása után rátérek az anyag lexikális-morfológiai elemzésére. Az elemzés során egyrészes és kétrészes (összetett) csoportokra osztom a családneveket. Ezt követi a képző nélküli családnevek bemutatása, majd a családnévképzők áttekintése.

2. A vizsgált korpusz

A vizsgált családnevek a tornioi evangélikus egyház anyakönyveiből származnak, az 1860 és 1900 közötti időszakból. A finnországi anyakönyvek sajátossága, hogy az 1880-as évekig svéd, utána pedig finn nyelven vezették őket. Ennek az az oka, hogy ekkor lépett hatályba az 1863-as nyelvrendelet, amelynek értelmében a finn nyelv egyenrangúvá vált a svédvel (bár ez még nem adott neki hivatalos státuszt). A hivatalnokok húsz évet kaptak, hogy megtanuljanak finnül. 1880-ban az egyházi anyakönyvezést is finn nyelven vezették. Ez a gyakorlat településenként eltérhetett: a fennomán mozgalom fellegrárában, Jyväskyläben például már 1865-től finn nyelven anyakönyveztek. Az 1880-as évek nyelvi változása azt is maga után vonta, hogy a személynevek között egyre több finn vagy elfinnesített nevet találunk. (A tornioi keresztnévekről bővebben lásd: Buzgó 2013b.)

A négy évtized alatt 1349 újszülött nevét jegyezték fel, a vizsgálatban minden gyermek nevét feldolgoztam. A vizsgált korpusz 314 különböző családnevet tartalmaz. Tanulmányomban csak a finn és svéd eredetű nevekkel (összesen 272 adattal) foglalkozom, a klasszikus nevekkel nem.

A leggyakoribb családnevek: *Öfverberg* (8,00%), *Johansson* (7,53%), *Hackzell*, *Hacksell* (7,51%), *Lindqvist*, *Lindqwist* (6,10%), *Knoblock*, *Knobblock* (6,12%), *Wonkavaara*, *Vonkavaara* (4,76%), *Purra* (4,74%), *Nordlund* (4,47%), *Nordberg* (4,45%), *Ekman*, *Ekmann* (4,41%). Ha megvizsgáljuk a családnevek megterheltségét, láthatjuk, hogy az első tíz leggyakoribb családnev közül csupán a *Wonkavaara* finn eredetű, a többi svéd származásra utal. A leggyakoribb svéd családnevek szinte kivétel nélkül az összetett családnevek csoportjába tartoznak.

3. Elméleti háttér: a névanyag lexikális-morfológiai elemzése

A családnevek elemzése során Hoffmann Istvánnak (2007: 67–70) a helynevek vizsgálatára kidolgozott lexikális-morfológiai elemzését használok. Mivel a finn családnevek jelentős része helynevekből származik, relevánsnak ítélem ezt a vizsgálati módszert. Ezt az elemzési módot N. Fodor János (2010: 103–111) sikerrel alkalmazta a kései ómagyar kori családnevek vizsgálatában, s kategóriáimat az ő csoportosítása alapján hoztam létre.

A lexikális-morfológiai elemzés alapjai a névelemek, a névrészeket alkotó lexémák és a „névalkotásban szerepet játszó toldalékmorfémák” (N. Fodor 2010: 103). A főbb kategóriákat a lexémák szófaji jellege alapján határozhatjuk meg, s ezeket bonthatjuk további szemantikai és morfológiai kategóriákra. Tehát az elemzés alapja nem maga a név, hanem a névelőzmény, azaz a köznévi lexikális jelentése. Elemzésem során a köznevet tartom elsődlegesnek a tulajdonévvvel szemben. Hoffmann (2007: 26) szavaival: „minden tulajdonnév végső soron köznévből származik”. A családnevek elemzése során külön kategóriaként kezelem az egy- és kétrészes neveket. Az egyrészes nevek alatt az egy szemantikai tartalmat jelölő nevet (pl. *Koski* ’vízesés’), míg a kétrészes nevek alatt a két szemantikai tartalmat jelölő nevet értem (pl. *Nygrén* ’új + ág’). A kétrészes neveket a továbbiakban a finn szakirodalom terminológiáját követve összetett nevekként interpretálok.

3.1. Az egyrészes nevek csoportosítása

Az egyrészes nevek csoportja nagyon szerteágazó, személynevekből és köznevekből (azon belül főnevekből és melléknevekből) alakult kategóriákra bonthatjuk ezeket. A csoportokon belül családnévformáns nélküli és különböző családnévképzővel ellátott neveket egyaránt találunk. A névanyagban összesen 153 egyrészes svéd és finn név szerepel. Ennek csaknem 84%-a finn eredetű. Ennek az az oka, hogy a személynévből alakult családnevek már elfinnesített nevekből származtak (erről ld. Buzgó 2013a: 48–55), s a

melléknevekből alakult családnevek jelentős része is finn eredetre utal. Csak a családnévformáns nélküli adatok között találunk svéd családnevet.

3.1.1. Személynevekből alakult családnevek¹

a) családnévformáns nélküli nevek: *Mölsä* < or. *Melentij*, *Huoti* < or. *Fotios*, *Riekki* < gör. *Gregorius*, *Rinki* < or. *Grigori*, *Heikka* < ném. *Henrik*, *Huuki* < ném. *Hugo*, *Jona* < gör. *Jonas*, *Purra* < sv. *Burkard*, *Pörhö* < sv. *Birger*, *Tuori* < sv. *Thore*, *Karku* < ger. *Kercho*, *Esko* < sv. *Eskil*, *Harri* < sv. *Harald*, *Kiesi* < ger. *Gese*, *Määttä* << lat. *Klemet*, *Vippo* < sv. *Vibbe*;

b) patronimikumképzővel ellátott nevek: sv. *Abramson*, *Andersson*, *Isakson*, *Johansson*, *Karlson*, *Svenson*, *Zachrisson*;

c) *-nen* melléknévképzővel ellátott nevek (keleti típus): *Halonen* < *Halo*, *Heikkinen* < *Heikki*, *Kauppinen* < *Kauppi*, *Kipponen* < *Kippo*, *Laurikainen* < *Lauri*, *Mattinen* < *Matti*, *Mikkonen* < *Mikko*, *Moilanen* < *Moila*, *Okkonen* < *Agafon*, *Pipponen* < *Pietari*, *Sallinen* < *Salla*, *Salle*, *Väisänen* < *Vincentius* (vö. 5. pont);

d) *-la/-lä* képzővel ellátott nevek (nyugati típus): *Anttila* < *Antti*, *Erkkilä* < *Erkki*, *Heiskala* < *Heiska*, *Martela* < *Marte*, *Miinala* < *Miina*, *Mikkola* < *Mikko*, *Nisula* < *Nisu*, *Perttula* < *Perttu*, *Pietilä* < *Pieti*, *Pähkilä* < *Pähki*, *Tuokkola* < *Tuokko*, *Ukkola* < *Ukko*, *Varpula* < *Varpu*.

3.1.2. Főnevekből alakult családnevek

a) növény(rész) nevek:

– képző nélküli nevek: sv. *Lund* 'liget', sv. *Roos* 'rózsa', sv. *Rönn* 'berkenye'; *Lehto* 'liget', *Kangas* 'kopár erdő',

– képzett nevek: *Haapala* < *haapa* 'nyárfa', *Ketola* < *keto* 'ugar', *Lehtola* < *lehto* 'liget', *Wiitala* < *viita* 'fiatal lombos erdő' (*-la*); *Lehtonen* < *lehto* 'liget', *Pehkonen* < *pehko* 'cserje' (*-nen*); *Kaurakka* < *kaura* 'zab' (*-kka*);

b) állatnevek:

– képző nélküli nevek: sv. *Björn* 'medve', sv. *Fisk* 'hal'; *Karhu* 'medve', *Kärki* 'fekete harkály', *Kärppä* 'hermelin', *Majava* 'hód',

– képzett nevek: *Häkkilä* < nyj. *häkki*² 'bika, ökör', *Oravala* < *orava* 'mókus', *Tikkala* < *tikka* 'harkály' (*-la*); *Korppinen* < *korppi* 'holló' (*-nen*); *Pyykkö* < *pyy* 'császármadár' (*-kkö*);

¹ Csak a svéd eredetű neveket jelzem külön, a finneket közszavakat eredetmegjelölés nélkül hagyom.

² Ld. Mikkonen – Paikkala 2000: 142.

c) víznevek, vízpart:

- képző nélküli nevek: *Koski* 'vízesés', *Kurttio* '(függőleges) vízesés', *Niemi* 'félsziget', *Niva* 'sellős hely a folyóban', *Pauna* 'tavacska', *Salmi* 'szoros', *Salo* 'erdős sziget',
- képzett nevek: *Jänkälä* < *jänkä* 'mocsár', *Lampela* < *lampi* 'kis tó', *Patala* < *pato* 'gát, töltés', *Päkkilä* < *päkki* 'kis csermely', *Saarela* < *saari* 'sziget' (-*IA*); *Jokelainen* < *joki* 'folyó' (-*nen*); *Salmio* < *salmi* 'szoros' (-*io*).

d) domborzati nevek:

- képző nélküli nevek: sv. *Berg* 'hegy', sv. *Häll* 'szikla', *Vaara* 'hegy',
- képzett név: *Mäkinen* < *mäki* 'domb' (-*nen*);

e) égtájnevek:

- képző nélküli név: sv. *Söder* 'dél',
- képzett név: *Pohjanen* < *pohja* 'észak' (-*nen*);

f) évszaknevek:

- képző nélküli név: sv. *Winter* 'tél';

g) földműveléshez köthető nevek:

- képzett név: *Huhtala* < *huhta* 'irtás'; *Kylmälä* < *kylmä* 'ugar' (-*IA*);

h) foglalkozásnevek:

- képző nélküli név: *Mylly* 'malom',
- képzett nevek: fi. *Knihtilä* < *knihti* < sv. *knekt* 'börtönőr', *Pajala* < *paja* 'kovácsműhely' (-*IA*); *Kauppanen* < *kauppa* 'bolt', *Sepponen* < *seppo* 'kovács' (-*nen*); *Rautio* 'kovács' < *rauta* 'vas' (-*io*);

i) tárgynevek:

- képző nélküli nevek: sv. *Borg* 'vár', sv. *Hammar* 'pöröly', sv. *Hannell* 'fegyver kakasa'.

3.1.3. Melléknevekből alakult családnevek

a) külső (testi) tulajdonság:

- képző nélküli nevek: *Hyrkäs* 'idomtalan, nagy darab', *Vähä* 'kis', sv. *Hurtig* 'fürgé', *Ravaska* 'gyors, fürgé',
- képzett nevek: *Kaakinen* < *kaakki* 'gebe', *Keränen* < *kerä* 'gombolyag', *Niskanen* < *niska* 'nyak', *Partanen* < *parta* 'szakáll', *Pikkarainen* < *pikku* 'kicsi' (-*nen*); *Hyrkiö* < *hyrki* 'nagy darab' (-*io*);

c) származási hely:

- képzett név: *Savolainen* 'savói', *Wäänänen* < *venäläinen* 'orosz'³ (-*IAinen*).

³ Savóban és Karjalában: 'karjalai' és 'ortodox' is (Mikkonen – Paikkala 2000: 773).

3.2. Az összetett nevek csoportosítása. Ez a csoport összesen 119 nevet ölel fel a névanyagomból. Ennek csaknem 70%-a svéd nyelvű.

3.2.1. Mellérendelő névszerkezet (köznév₁ + köznév₂)

Az előtag:

- a) növény(rész)név: sv. *Ahl/qvist* 'éger + ág', sv. *Appel/berg* 'alma + hegy', sv. *Aspe/gren* 'rezgő nyárfa + ág', sv. *Ek/blom* 'tölgyfa + virág', sv. *Lind/roth* 'hársfa + gyökér', sv. *Lund/vahl* 'liget + legelő', sv. *Lönn/grén* 'juhar + ág', sv. *Tall/qvist* 'erdő + ág'; *Koivu/perä* 'nyírfa + hátsó rész', *Kataja/maa* 'boróka + föld', *Salojärvi* 'erdőség + tó';
- b) állatnév: sv. *Oks/man* 'bika + férfi', sv. *Slom/ström* 'viaszla zac + folyam', sv. *Svan/ljung* 'hattyú + hanga, csarab (Calluna);
- c) égtájnév: sv. *Nord/lund* 'észak + liget', sv. *Wester/lund* 'nyugat + liget'.

Az utótag:

- a) növény(rész)név: sv. *Ahl/qvist* 'éger + ág', sv. *Ek/blom* 'tölgyfa + virág', sv. *Lind/roth* 'hársfa + gyökér', *Mylly/kangas* 'malom + kopár erdő';
- b) víznév, vízpart megnevezése: sv. *Ahl/holm* 'éger + sziget', sv. *Aspe/gren* 'rezgő nyárfa + ág', sv. *Lönn/grén* 'juhar + ág', sv. *Dahl/bäck* 'völgy + patak', sv. *Rönn/bäck* 'berkenye + patak', sv. *Gran/ström* 'lucfenyő + folyam', sv. *Å/ström* 'folyó + folyam', *Ranta/järvi* 'part + tó', *Salmi/järvi* 'szoros + tó'; *Koivu/ranta* 'nyírfa + part', *Kallio/niemi* 'szikla + félsziget', *Kivi/ranta* 'kő + part';
- c) domborzati név: sv. *Lind/berg* 'hársfa + hegy', sv. *Sand/berg* 'homok + hegy', sv. *Öfver/berg* 'fel(ső) + hegy';
- d) egyéb térszinforma: *Kataja/maa* 'boróka + föld', *Mäki/maa* 'domb + föld'.

3.2.2. Jelzős névszerkezet (melléknév + köznév). A melléknévek, vagyis az **előtag** mindig az utótag milyenségére, tulajdonságára utal. Mindig minőségjelzős szerkezetben áll: sv. *Grön/berg* 'zöld + hegy', sv. *Hög/lund* 'magas + liget', sv. *Ny/grén* 'új + ág', sv. *Ytter/berg* 'szélső + hegy', *Iso/mäki* 'nagy + domb', *Rautajärvi* 'vas + tó', *Uusi/järvi* 'új + tó'.

Az utótag:

- a) növény(rész) nevek: sv. *Hög/lund* 'magas + liget', sv. *Ny/grén* 'új + ág';
- b) víznév, vízpart megnevezése: *Rautajärvi* 'vas + tó', *Uusi/järvi* 'új + tó';
- c) domborzati név: sv. *Grön/berg* 'zöld + hegy', sv. *Ytter/berg* 'szélső + hegy', *Iso/mäki* 'nagy + domb'.

4. A képző nélküli családnevek

4.1. Az egyrészes családnevek

A **személynevekre** utaló egyrészes családnevek főként idegen eredetű keresztnévek (becenevek) elfinnesített változatai, s gyakran tanyanevek voltak. Ebben a típusban gyakoriak a keleti egyház keresztnéveiből származó becéző formák: *Mölsä* < or. *Melentij*, *Huoti* < or. *Fotios*, *Riekki* < *Gregorius*, *Rinki* < *Grigori*. Ez a szuffixum nélküli forma Lehikoinen vizsgálatai szerint (2005: 8–9) az ország keleti részén alakult ki. Az 1860-as évektől egyre gyakoribb betelepüléseknek köszönhetően az ország keleti részéről is érkezett új lakosság magával hozta ezt a típust Tornióba. Emellett korpuzomban olyan adatokat is találunk, melyek nem keletről érkező nevekből, hanem nyugati germán nevekből fejlődtek, pl. *Heikka* < *Henrik*, *Huuki* < *Hugo*, *Jona* < *Jonas*, *Purra* < *Burgund*, *Burkard*, *Pörhö* < *Birger*. A példák alapján láthatjuk, hogy sokszor germán és skandináv nevek becézett alakjából is képeztek tanyaneveket. Ez azt sugallja, hogy a nyugati területeken is létezett ez a névtípus, habár nem volt olyan gyakori, mint a keleten.

A **főnevekre és melléknevekre** utaló egyrészes családnevek a katonák tipikus nevei. Ezek a 18. században alakultak ki, s eleinte ragadványnévi funkciót töltöttek be. Ezzel a névvel vezették a katonákat a lajstromokba, ez később öröklődő családnévvé vált a katonák családjában. A 19. századtól a polgári, kereskedő és kézműves réteg is átvette, s divatossá vált a civil lakosság körében is. Ez a névtípus kialakulhatott az összetett nevek egyszerű csonkulásával vagy az egyrészes svéd név finnre fordításával. Névanyagom tanulmányai szerint az egyrészes családnevek korántsem voltak olyan népszerűek, mint az összetettek. A svéd nevek közül a katonai étellel kapcsolatosak voltak a leggyakoribbak, míg a finn nevek esetében a víznevekre, vízpartra utaló nevek domináltak. A tulajdonságra és foglalkozásnévre utaló családnevek a finn családnevek sajátja, nem találtam olyat, mely svéd nyelvű lett volna (Mikkonen 2013: 359–364).

4.2. Az összetett családnevek

Ez a város leggyakoribb névtípusa a vizsgált időszakban, ami nem meglepő, hiszen ezek eredetileg a polgári, kézműves és kereskedő réteg hagyományos családnevei, s Torniót túlnyomórészt ezek a társadalmi csoportok lakták. Az ide sorolható nevek gyakran helynévi eredetűek.

A 19. század közepéig, a fennomán mozgalom elterjedését megelőző időszakban a svéd név a műveltebb rétegekhez való tartozást jelentette, s ezért a finnek is szívesen vettek fel „értékes” svéd családnevet. Emellett a felsőoktatásba való bekerüléssel a finnek számára is íratlan szabály volt, hogy svédre

cseréljék nevüket. A fennomán mozgalom egyik fontos mozzanataként a svéd összetett neveket elkezdték finnesíteni, ahhoz szerkezetileg hasonló finn nevekkal helyettesíteni, elemenként lefordítva. Ez a folyamat a 19. század hatvanas éveitől a 20. század második évtizedéig tartott; javarészt ekkor születtek meg a finn összetett családnevek (Mikkonen – Paikkala 2000: 25–27; Paikkala 2004: 107–108; Veka 2012: 174).

5. Családnévképzők

Az egyrészes neveket sokszor ellátták valamilyen családnévképzővel.

a) Patronimikumképző. Az 1800-as évek közepéig a svéd névanyagban az apanevek domináltak (-*son* férfi, -*dotter* nő esetén). Az apanevek a vizsgált időszakban már szinte teljes egészében eltűntek a névanyagból, csak néhány esetben, főként nőknél, találunk ilyen típusú neveket. Amikor az anyakönyvezés finn nyelvű lett, a -*son* és -*dotter* szavakat is finnre cserélték: -*son* > -*poika*, -*dotter* > -*tytär*. Az is általános, hogy ha egyáltalán bejegyezték ezeket a neveket, akkor az a „valódi” családnév előtt állt, pl. *Robert Pettersson Pauno* (1869), *Aleksanteri Johananpoika Hauruperä* (1881), *Carolina Abramdotter Cajander* (1870), *Priita Juho Erkintytär Katajamaa* (1884).

Az apanevek nem minden esetben tűntek el, néha öröklődő családnevekké váltak. Ekkor már nem feltétlenül a gyermek apjának, hanem inkább valamely felmenőjének keresztnévére utaltak. A vizsgált anyagban a családnévvé vált apanevek minden esetben -*son* képzővel voltak ellátva. Ez a névtípus egyébként a mai napig meghatározza az egész skandináv térség családnévállományát. Svédország családneveinek 2010-es listájában a leggyakoribb családnevek ebbe a csoportba tartoznak: (1) *Johansson*, (2) *Andersson*, (3) *Karlsson*, (4) *Nilsson*, (5) *Eriksson*, (6) *Larsson*, (7) *Olsson*, (8) *Persson*, (9) *Svensson*, (10) *Gustafsson* (Schmuck 2012: 134; bővebben ld. Veka 2012: 169–177).

b) A -*la/-lä* képző a finnben eredetileg helynévképző volt, vö. *kylpylä* ’fürdő’, *ravintola* ’étterem’, *sairaala* ’kórház’, *pappila* ’paplak’ (Hakulinen 2004: 209). Ez a helynévképző szolgált a tanyanevek (háznevek) jelölésére is. A finn nemzeti mozgalom hatására egyre többen kezdték régi tanyanevüket családnévként használni. Tomióban a 19. század második felében már öröklődtek ezek a nevek. Az 1860-as évektől folyamatosan új lakosság települt a városba – ennek köszönhetően a századfordulóra megduplázódott a lakosság száma (Teerijoki 2007: 126–130) –, e folyamat természetes következményeként a betelepülő lakosság magával hozta a saját családnévét is. A névfinnesítés és a betelepülés hatására így a -*la/-lä* képzős nevek száma is megnőtt.

c) A **-nen** képzős nevek ma a leggyakoribb finn családnevek közé tartoznak. A **-nen** eredetileg melléknévképző volt, mely először az ország keleti területein vált családnevképzővé (Hakulinen 2004: 266). Karjalában és Savóban nagyon hamar kialakult a családnevek öröklődő funkciója, amely az irtásföldek birtoklásához köthető (bővebben ld. Maticsák – Buzgó 2013: 95–107). A 19. századi fennománok számára – a Kalevala hatására – Finnország keleti területei jelentették a romlatlan finn kultúrát, s ezért a keleti **-nen** képzős nevekre is hasonlóan tekintettek. A névfinnesítés divatba hozta ezeket a neveket. Népszerűsítő akciójuk olyannyira jól sikerült, hogy a finnek tömegesen cserélték nevüket **-nen** képzős nevekre (bővebben ld. Paikkala 2004: 165–211). A 19. század végén a névfinnesítésnek és a betelepülő lakosságnak köszönhetően Tornióban is kezdtek terjedni a **-nen** képzős nevek, de a vizsgált időszakban még nincs sok belőlük.

A keresztnévből származó nevekre ugyanaz jellemző, mint a fentebb elemzett **-la/-lä** típusra: itt is az elfinnesített keresztnemekhez kapcsolódik a **-nen** képző, pl. *Heikuri* < *Henrik*, *Kauppi* < *Jakob*, *Lauri* < *Laurentius*, *Matti* < *Matts*, *Okko* < *Agafon*, *Rytkö* < *Rodhger*, *Kalli* < *Karl*, *Pippo* < *Pietari*, *Petter*. A belőlük származó fent említett családnevek javarésze eredetileg a keleti területekről származott. A tulajdonságra utaló családnevek természetesen ragadványnevekből keletkeztek, s néha pejoratív tartalmúak.

A torniói névanyagban gyakori **-la/-lä** és **-nen** képzős családnevek szinte teljesen kiszorították a többi családnevképzőt, jöllehet ez a két szuffixum a leggyakoribb a mai családnevek között is, a többi használata ezek mellett elenyésző. Ennek az az oka, hogy a további családnevképzők csak a 19. század végén jelentek meg, s a 20. század első évtizedeiben válnak divatossá.

d) Eredetileg az **-iO képző** is helynévképző funkciót töltött be, pl. *lukio* 'gimnázium', *keittiö* 'konyha' (Hakulinen 2004: 224). A 19. század végén kezdtek el családnevképzőként használni (pl. *Salmio* < *salmi* 'szoros', *Rautio* 'kovács' < *rauta* 'vas'), bár korántsem örvendett olyan népszerűségnek, mint az előzőekben tárgyaltak.

e) A **-kkA** eredetileg szintén helynévképző volt, pl. *pohjukka* 'vége, belseje valaminek', *sopukka* 'sarok' (Hakulinen 2004: 210). Bár elenyésző a használata a családnevek terén, a keresztnemek, becenevek képzésében nagyon produktív, pl. *Iikka* < *Isak*, *Jukka* < *Johannes*, *Heikka* < *Henrik*, *Pekka* < *Petter*, *Pirkka* < *Birger*.

f) A **-kko/-kkö** eredetileg gyűjtőképző, pl. *lammikko* 'tavacska, pocsolya', *sihteerikkö* 'titkárság' (Hakulinen 2004: 206). A 19. század végén kezd kialakulni családnevképző funkciója, pl. *Pyykkö* < *pyy* 'császármadár'.

6. Összefoglalás

Az elemzésből kitűnik, hogy Tornióban a nyugati és a keleti típusú családnevek egyaránt jelen voltak. Ez egyrészt a városba áramló népességnek köszönhető, másrészt a város a nyugati és keleti finn kultúra határvonalán fektet, s ez a családnevekben is lecsapódik. Tornióban a vizsgált időszakban a leggyakoribbak az összetett nevek voltak, ez a lakosságának jellegével, a polgári réteg túlsúlyával magyarázható. Finnországban a 19–20. század fordulóján a *-la/-lä* és a *-nen* családnévképzős nevek kezdtek divatosná válni, de ebben a térségben ekkor még csak szórványosan fordultak elő.

Irodalom

- Blomqvist, Marianne 1996: Finland–Swedish personal names. *Onoma* 33: 53–63.
- Buzgó Anita 2013a: Az idegen eredetű keresztnévek adaptációja a finnben. *Argumentum* 9: 48–55.
- Buzgó Anita 2013b: Tornio keresztnévadási szokásai a XIX. század második felében. *Folia Uralica Debreceniensia* 20: 23–36.
- N. Fodor János 2010: Személynevek rendszere a kései ómagyar korban. A Felső-Tisza-vidék személyneveinek nyelvi elemzése (1401–1526). ELTE BTK, Budapest.
- Hakulinen, Auli (toim.) 2004: *Iso Suomen Kielioppi. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.*
- Hederyd, Olof (toim.) 1993: *Tornionlaakson historia II. 1600-luvulta vuoteen 1809. Gummerus, Jyväskylä.*
- Hoffmann István 2007: *Helynevek nyelvi elemzése. Második kiadás. Tinta Könyvkiadó, Budapest.*
- Lehikoinen, Laila 1987: *Antinmatti. Erään nimityypin tarkastelua. In: Kiviniemi, Eero – Pitkänen, Ritva Liisa (toim.), Kieli 2. Helsingin yliopiston Suomen kielen laitos, Helsinki. 115–145.*
- Lehikoinen, Laila 2005: *Finnish House Names and Their Connection with Surnames. In: Maticsák, Sándor (ed.), Settlement Names in the Uralian Languages. Onomastica Uralica 3. Debrecen–Helsinki. 7–15.*
- Maticsák Sándor – Buzgó Anita 2013: *A finn személynevek történeti rétegei. In: Vörös Ferenc (szerk.), A nyelvföldrajztól a névföldrajzig IV. A nyelvi kölcsönhatások és személynevek. Savaria University Press, Szombathely. 95–108.*
- Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: *Sukunimet. Otava, Helsinki.*
- Närhi, Eeva Maria 1996: *Suomalaista sukunimikäytäntöä. Kielen käytön op-paita 1. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus – Edita, Helsinki.*

- Närhi, Eeva Maria 1997: Gadolin, Salin, Tammelin, Wallin. On the scholarly name type in Finland. In: Pitkänen, Ritva Liisa – Mallat, Kaija (eds), You name it. Perspectives on onomastic research. *Studia Fennica. Linguistica* 7. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 258–267.
- Paikkala, Sirkka 2004: Se tavallinen Virtanen. Suomalainen sukunimikäytännön modernisoituminen 1850-luvulta vuoteen 1921. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Schmuck, Mirjam 2012: Areal variation in patronymic morphology: New findings of the project the German surname Atlas. In: Larsson, Lars-Gunnar – Nyström, Staffan (eds), Facts and findings on personal names. Some European examples. *Acta Academiae Regiae Scientiarum Upsalensis*, Uppsala. 133–151.
- Teerijoki, Ilkka 2007: Tornion historia 2. 1809–1918. Gummerus, Jyväskylä.
- Veka, Olav 2012: Major differences in surname types in Sweden and Norway. In: Larsson, Lars-Gunnar – Nyström, Staffan (eds), Facts and findings on personal names. Some European examples. *Acta Academiae Regiae Scientiarum Upsalensis*, Uppsala. 169–177.
- Wahlberg, Mats 1990: Official Surnames given in the Swedish army 1682–1901. Proceedings of the XVIIth International Congress of Onomastic Sciences. Helsinki. 2: 460–467.

*

A study of 19th century family names in a bilingual town

The present paper studies 19th century family names in the bilingual town of Tornio. The corpus is made up of 314 names altogether, 58% of which are Finnish, while the remaining 42% are Swedish. Only two of the ten most frequent family names are Finnish and the rest are of Swedish origin. During the lexical-morphological analysis of the names, the one-part and two-part names are studied separately. In the fourth section, the evolution and propagation of suffixless family names is discussed, then the suffixes appearing in the family names of Tornio are analysed. In 19th century Tornio, the most frequent suffixes were *-la/-lä* and *-nen*, the former used for creating farmhouse names and the latter for adjective formation. The rest of the suffixes from the corpus appear only sporadically, since these began to be transformed into suffixes of family names as late as the turn of the 19th and 20th centuries.

ANITA BUZGÓ